

לדמותו של המשורר

על משורר גדול אפשר לכתוב בשני אופנים: אפשר לבחון ולתקור את יסודות יצירתו, את הסביבה שבת גדל, את מקורות יצירתו הרוחנית, את היוצרים והיצירות שהשפיעו עליו ביותר וכדומה, ולסכם את העיונים והמחקרים האלה בהרצאה מדעית או במסה רבת. אבל גם מניצוצות האורה, החולפים כברקים ביצירותיו של משורר ותאופינים לה, אפשר לעמוד על יחודו ועל סגולות אישיותו הפיוטית.

כאן באתי ארצה לפני עשר שנים נרקמו יחסי ידידות ביני ובין ש. שלום, והיתה ברכה מרובה בידידות זו, שבגללה זכיתי לכמה חוויות יקרות ובלתי נשכחות, שמהן אפשר ללמוד על סגולותיו המיוחדות במינן של ש. שלום הרבה יותר מאשר מספרי-ביקורת עבי-כרס, אם כי עלי להודות, שאני מחשיב אותם, ולדעתי יש הכרח במיצוי עומק הדין בביקורת היצירה הספרותית — מתוך כנות ואהבת האמת.

אבל היום ברצוני להסתפק בתאור אחד הרגעים, שבו נגלה לי באור-מישנה משהו עיקרי ויסודי ממהותו של האדם והמשורר ש. שלום. הדבר היה בימי מלחמת העולם השנייה, כאשר רומל התקרב לגבולות ארץ-ישראל ונדמה היה שאין שום כוח שיוכל לעמוד בפניו ולמנוע את אימת השמד והכליון. אני הייתי נרגש וחרד ביותר באותם הימים. חרדתי לא רק לחיי, כי אם גם לחייהם ולקיומם של כל מחמרינו, לגורלנו של מפעל הבנין של הישוב, שבלעדיו חיינו אינם חיים. אני באסון נוסף לפתח מפני סכנות מתרגשות ובאות, מבלי שאוכל לגרוע עין או להסית את דעתי מהן — נסיה שייחס לי ידיד מר אשר ברש בנאום שכיבדני בו זה לא כבר. זכירה זו התנגשה בגל הליכותי ובכל שיחי ושיגי באותם הימים. ערב אתר סידרה, ש. שלום ואנוכי, על שפת ימה של תל-אביב, ויום געש ושקע באופל, אני התוודיתי לפניו, שאני מקווה אך מעט או שאיני מקווה לגמרי, שיעד מוד לנו רוח תובלת לנו ולמפעל והחיתנו, היה ברובי משום גתי ומספר, אך גם משום ועקה לגומה ולעידוד. או פסק לי ש. שלום פסוק נפלא אחד, שמבאתו אחר כך שוב באתר משיריו, הוא הביע בעוז והגאון את אשו הרגיש באוונה שעה שאנו נבנה את ציון גם בעלותנו על המוקד ודימוי זה, הרצוף פרדופסיה נוראה, הסעיף את רוחי ונשאני אל על.

פרדופסיה זו, הנובעת מנבכי היגון ושכסופו של דבר היא מביאה לידי חיוב החיים, מוצא אני בכמה מיצירי רותיו של ש. שלום, ולא זו בלבד, אלא שרצון החיים שלו, המפכה בעת נללא מעבור, זוג כנהר איון של זהב מתוך ולוהט במרחבי יצירתו הברוכה, המרהיבה אני עינינו בתפארתה זה עשרים וחמש שנה.

ומכאן האקטואליות שביצירתו. שהרי רצון חיים זה, הבחירה והרצייה בחיים, הוא הדבר שעמנו צריך חוקק לו ביותר, לאחר שעבר זה עתה פעמיים או שלוש דרך כל מדורי הגיתוב, ושעדיין לא יצא לגמרי מכלל סכנה. התשוקה לחיים במשך מעותם הגדולה באה לידי גילוי גם בפרוזה של ש. שלום, ביומן מהגליל שלו ובסיפוריו האוטוביוגרפיים, כמו שנתגלתה בשייריו, ואין זה מקרה. שבהחליטו לתרגם יצירה גדולה בחר לו דווקא ביצירה של המשורר אדיר-החיים שאין דומה לו, אשר כשירתו גאו גלי היאוש והתקה גם יחד — בשקפיר ובסונישות בנות האלמות שלו. **מכס ברוד**